

Mgr. Markéta Hončová,

La scelta del verbo ausiliare nei dialetti di Corropoli e Nereto
Výběr pomocného slovesa v dialektech obcí Corropoli a Nereto
Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav románských studií, 2012.

Oponentský posudek disertační práce

Tématem disertační práce je výběr pomocného slovesa v dialektu obcí Corropoli a Nereto v italském kraji Abruzzo.

Práce je dělena do dvou hlavních částí. *Část I: Abruzzo, Corropoli, Nereto: caratteristiche generali e linguistiche* je obecně zaměřená a uvádí základní geografické a historické údaje týkající se jednak kraje samotného, jednak obou obcí (*1 Geografia e storia*), popisuje původ dialektu Abruzzo a jeho subdialektů (*2 Abruzzo dialettale, abruzzese occidentale, abruzzese orientale*) a podává charakteristiku dialektu na rovině fonetické a morfosyntaktické (*3 Il quadro fonetico e morfosintattico abruzzese individuato sulla base della ricerca effettuata a Corropoli e Nereto*). V *části II: La scelta dell'ausiliare: teorie e dati a confronto* je nejprve předložen teoretický základ studia užívání pomocných sloves (*1 I quadri teorici per lo studio della scelta del verbo ausiliare in italiano*). Na obecné pojednání o syntaktických a sémantických funkcích konstituentů věty v *části 1.1* navazuje v *části 1.2* dobře známý popis výběru pomocného slovesa u složených časů ve spisovné italštině. Rozsáhlá podkapitola *1.3* podává velmi podrobný výklad o kategorii sloves tranzitivních, intransitivních a unergativních, doložený na několika různých lingvistických přístupech: Burzio, Leone, Vincent a Centineo. Teoretická část je dále doplněna nerozsáhlou kapitolou zabývající se diachronickým pohledem na vývoj užívání pomocného slovesa z latiny do italštiny (*2 Lo sviluppo dell'ausiliazione scissa – resoconto diacronico*). Přechodnou fází od části teoretické k samotné analýze sebraných dat je část *3 Dalla raccolta all'analisi del dato linguistico*. Nosnou a ve vztahu k zadání obsahově nejdůležitější částí práce je kapitola *4 La scelta del verbo ausiliare nel dialetto di Corropoli e Nereto*. Jsou v ní nejprve v dialektech Abruzzo a následně v dialektu vybraných obcí sledována smíšená paradigmata složených časů a učiněny relevantní závěry z hlediska užívání pomocných sloves *avere* a *essere*. Práce má 4 přílohy: *I Questionario – “Il verbo nella parlata di Corropoli”*, *II Questionario – “Verbi modali”*, *III Questionario – “Verbi ausiliari nei tempi composti”*, *IV Questionario – “Verbi ausiliari nel perfetto indicativo”* Dialektologickou studii doplňuje kapitola *5 Corropoli e Nereto – il dialetto scritto*. Takto vytvořená struktura práce je vyvážená a tvoří dobrý základ pro uchopení problému z několika různých pohledů. Téma užívání pomocných sloves v dialektu dvou obcí italského Abruzzo je zasazeno do historicko-geografického a kulturního rámce. Analýze jazykového materiálu předchází podrobný teoretický popis lingvistického problému na rovině morfosyntaktické i sémantické.

Z hlediska **struktury** je nutno upozornit na některé nedostatky:

V úvodu práce (*Introduzione*) čtenář postrádá informaci o tom, jak je celá práce strukturována a co má v jednotlivých částech očekávat. Podobně je tomu na začátku některých kapitol. Alespoň stručný úvod by byla zasloužila kapitola *3 Il quadro fonetico e morfosintattico abruzzese individuato sulla base della ricerca effettuata a Corropoli e Nereto* a její jednotlivé podkapitoly. Část *3.2* nese název *Morfologia e sintassi*, obsahuje však téměř výhradně elementy morfologické (*3.2.1 Sostantivi*, *3.2.2 Dimostrativi*, *3.2.3 Articoli*, *3.2.4 Possessivi* a *3.2.5 Verbi*), přičemž jediný element syntaktický, a to užívání modálních sloves pro vyjadřování některých modálních významů modalit deontické a epistemické, tvoří součást kapitoly věnované morfologii slovesa. Pomineme-li diskutabilní otázku samotného zařazení

modalita do práce, nelze pominout způsob, jakým je do práce zařazena: nejprve jsou v části 3.2.5.2 *Costruzioni modali: modalità deontica nella parlata di Corropoli* uvedeny tři modální struktury s významem deontické nutnosti a na základě sledování jejich užití u čtyř mluvčích jsou učiněny vágní závěry (srov. jen na s. 52 v jediném malém odstavci „potremmo giungere alla conclusione“, „non si è verificata...“, „ci potrebbero essere due fattori che...“, „Il secondo agente che sembrerebbe influenzare la scelta potrebbe essere ..., ma le prove ... non sono state soddisfacenti.“) Téma modalita je nadmíru zajímavé, za této situace by však bývalo lepší kapitolu do práce s přísně vymezeným tématem nezařazovat. Dotazníkové přílohy a způsob, jakým budou vyhodnoceny výsledky jejich analýzy, nejsou popsány.

Z hlediska struktury nutno upozornit na další nedostatek: teprve na s. 73 se začíná užívat pro práci klíčový termín „ausiliare perfettivo“, aniž je upřesněno, jak bude tento termín používán a k čemu se vztahuje. Až na s. 167, nb v poznámce pod čarou, se dovídáme, že „con l'espressione 'ausiliare perfettivo' ci riferiamo qui solo al passato prossimo“, v práci jsou však pojednány i další složené slovesné tvary (na s. 45 tzv. trapassato prossimo, na s. 49 konjunktiv plusquamperfekta a na s. 51 minulý kondicionál). Jednoznačnost by bylo zajistilo uvést zásadní terminologii a její užití v samém úvodu práce a popsat stručně obsah jednotlivých kapitol (srov. výše).

Z hlediska **obsahového** sledujeme některé nepřesné nebo neúplné informace. Je to např. nejednotnost ve fonetickém přepisu: na s. 10 jsou uvedeny fonetické znaky užívané následně, nejsou však užívané důsledně (srov. s. 25 dičə nebo s. 35 vuštrə proti voštrə).

Na s. 39 v souvislosti s přivlastňovacím „nostro, nostri“, které v každém případě vyjadřuje vlastníka v 1. os. plurálu, čteme: „Rimane inespressa invece, nell'aggettivo possessivo, la categoria di numero del possessore.“

Část 3.2.5.1 *Tempi e modi verbali nel dialetto di Corropoli* obsahuje dialektové tvary sloves v jednotlivých časech a modech včetně jejich latinského původu, některé zásadní informace ve vztahu k tématu práce však chybějí. Jsou sledovány tvary různých časů i módů odpovídající spisovné italštině, nejsou však v přehledu uvedeny tvary pomocných sloves *avere* a *essere* a nelze tak sledovat jejich funkci při tvoření složených časů v dialektech tak, aby je bylo možno následně porovnat jako protějšky forem spisovné italštiny v dotazníkových větách. Na s. 43 se např. uvádí že „l'indicativo presente sostituisce il futuro e il congiuntivo presente“. Jak je to doloženo? Odkazuje se sice na nepravdělná slovesa v příloze I, věty 7-10 a 14-15, ale tvary konjunktivu prézentu slovesa *venire* věty 44 podobně jako tvary konjunktivu prézentu slovesa *essere* nelze ověřit. Na s. 46 se uvádí, „Ciò che è più importante per gli scopi della nostra ricerca è che abbiamo accertato che l'ausiliare “essere” si è esteso a tutte le persone del paradigma dei verbi transitivi ed intransitivi (cfr. App. III / 19), ...“. V příloze III / 19 najdeme tyto tvary: *a pahat*, *a pahat*, *a pahat (i pahat)*, *s_m_pahat*. Jsou to tvary pomocného *essere*? Tvrzení je v rozporu i s tím, co se uvádí na s. 166 v souvislosti s popisem smíšeného paradigmatu.

Abychom pochopili záměr autorky při sledování jednotlivých časů, chceme se podívat, jak pojednává složené perfektum (passato prossimo), ke kterému se vztahují věty 91-126 dotazníkové přílohy I/2 (parte seconda) od s. XXV – XXXIV. Složené perfektum však v této části vůbec pojednáno není. Na s. 49 se uvádí: „... situazione come analoga a quella della scelta dell'ausiliare nel passato remoto“. Co se tu má na mysli?

Na s. 49 se uvádí o konjunktivu plusquamperfekta: „Nel periodo ipotetico questo viene più spesso sostituito dall'indicativo, (...) dall'imperfetto, dal presente o dal modo condizionale.“ Je skutečně možné na základě těchto vět takto zobecňovat? Konkrétně u věty 62 je patrné, že každý z dotazovaných si větu „přeložil“ do dialektu po svém. Na s. 51 se pak u indikativu futura uvádí užití prézentu s významem futura a nerozlišuje se tak mezi formou a funkcí

(srov. „... il parlante dialettotono ricorre soprattutto all'indicativo presente, sottolineando magari il concetto futuro ...”).

Na pomezí stránky **obsahové a formální** je nutno poukázat na nedostatečnou citační kázeň: na několika místech (např. s. 79, 92, 96) se objevují nerozsáhlé pasáže, které se doslovně shodují s formulacemi v bibliografii uváděných i neuváděných zdrojů. Přitom některé tyto pasáže bylo možno buď zcela vynechat (protože jsou součástí poznámky pod čarou), nebo je jednoduše dát do uvozovek. Taková chyba práci zbytečně poškozuje, neboť z neobyčejně bohaté bibliografie evidentně podrobně prostudované je patrné, že předložená disertační práce představuje léta důsledného studia.

V práci se vyskytuje řada chyb **formálních**, které znesnadňují orientaci. Uveďme jen některé: Chybí seznam zkratk, samotné zkratky v práci nejsou používány jednotně (m./M pro maskulinum, f./F pro femininum, např. na s. 34 nebo s. 36) nebo nejsou vůbec vyloženy. A tak je jednou užito italské SN (s. 96 sintagma nominale), jednou anglické NP (s. 98 nominal phrase). V některých případech je u příkladů uváděn italský ekvivalent, většinou však uveden není. U slovesných paradigmat v části 3.2.5 *Verbi* se odkazuje na dotazník přílohy I (Questionario – “Il Verbo nella parlata di Corropoli”). Dotazník přitom vykazuje řadu nepřesností: U nadpisu „presente indicativo“ na s. XI jsou v italské verzi vět k převodu do dialektu formy jednoduchého perfekta (srov. č. 29 „Portai una borsa pesante“, atd.), u nadpisu „congiuntivo presente“ na s. XIV je ve větě 42 dotazníku konjunktiv minulý („Non ti sembra che abbia bevuto?“), u nadpisu „condizionale presente“ jsou na s. XXII ve větách 77 a 78 kondicionály minulé (avrebbe pensato, avrebbe venduto), u nadpisu „futuro“ je ve větě 86 složený kondicionál ve funkci „futuro nel passato“. Dotazník uvádí 2x „parte seconda“ (na s. XXV a na s. XXXVIII).

Závěrem konstatuji, že práce je z hlediska obsahu propracovaná a fundovaná, založená na podrobném studiu sekundární literatury. Z hlediska struktury se vyznačuje nedostatky zřejmě způsobenými složitostí tématu a snahou autorky pojednat téma ze všech možných úhlů pohledu. I přes uvedené výhrady práci doporučuji k obhajobě pro udělení titulu Ph.D.

Opava 20. února 2012

Doc. PhDr. Eva Klímčová, Ph.D.